

Metodologiczne aspekty badań różnych zjawisk mających związek z interpretacją dziejów wędrówki Gotów przedstawiło czterech uczestników. E. Nylén (Visby – Szwecja) w referacie „Folkvandringar – Ett komplicerat och om stritt begrepp” zajął się próbą wyróżnienia pojęć „migracja” i „wędrówka” na podstawie obserwacji, dotyczących między innymi przemieszczeń koczowników i badań eksperymentalnych. J.P. Mallory (Belfast – Irlandia Północna) w interesującym tekście „Archaeology and language” podjął się próby zbudowania modelu prawdopodobnych przemian w języku u ludów zmieniających miejsca pobytu, w oparciu między innymi o doświadczenie badań etnologicznych i współczesne badania socjologiczne środowisk, do których nappływają przedstawiciele innych narodowości. Uznał on też rozpoznanie tego procesu za jeden z istotniejszych elementów identyfikowania obszarów objętych nowym zasiedleniem w prehistorii. M. Montersen (Bergen – Norwegia) metodologiczne wywody na temat migracji oparła na analizie wybranego cmentarzyska z Godøy („Migration as a process. The general pattern of migrations and a cause-study from SW Norway AD 150–550”). Złożonymi problemami zakresu interpretacji etnicznej źródeł archeologicznych zajął się w referacie „Ethnicity and the contemporary social theory – their implication of the archaeology” J. Kmiecinski (Łódź – Polska).

Dwa wystąpienia dotyczyły ogólnych dziejów wędrówek ludów germańskich. V. Bierbrauer (Monachium – Niemcy) zaprezentował w referacie „Die Goten von 1.–7. Jhd. n. Chr.: Siedelgebiete und Wanderbewegungen – Archäologie und Geschichte” syntezę tego zagadnienia w odniesieniu do Gotów. Z wielu interesujących też przedstawionych w tym wystąpieniu godne szczególnej uwagi są dotyczące poprzedzenia masowych przemieszczeń się tej ludności na obszary Wołynia i Podola penetracją niewielkich tylko grup – *exploratoris*. Inna teza płynąca z tego referatu – niezwykle gorąco dyskutowana – dotyczyła uznania informacji Jordanesa o pochodzeniu Gotów z „Gotlandii”, z racji braku pewnych źródeł archeologicznych, jako niemożliwą do powiązania ze Skandynawią.

Zagadnieniami przemieszczania się Germanów na terenie szeroko rozumianej Europy środkowej zajął się w referacie „Germanische Wanderungen im 3. Jh. v. Chr. – 4. Jh. n. Chr. und ihre Widerspiegelung in den historischen und archäologischen Quellen” K. Godłowski (Kraków – Polska). Uznał on za miniony okres, w którym termin „migracjonizm” kojarzony był ze schematyzmem tzw. szkoły Kossinny. Dzisiejszy stan wiedzy o źródłach archeologicznych, a szczególnie oparta na nich dokładna analiza przemian osadniczych, pozwala bowiem na wykrycie śladów przesiedlania się ludności. Mogą one być też identyfikowane z wędrówkami ludów znanych z antycznych źródeł pisanych.

Trzecia grupa referatów koncentrowała swoją uwagę na węższych zagadnieniach kulturowych, bądź na prezentacji wybranych grup materiałów. V. Kazakevičius (Wilno – Litwa) przedstawił bałtyjskie materiały grobowe z późnych faz okresu rzymskiego i z okresu wędrówek ludów, zwracając uwagę na obecność w nich grotów strzał typu nomadzkiego. W jego przekonaniu może to świadczyć o kontaktach ze strefą zajęta przez koczowników („The Grand Migration period and the Balts according to the archaeological data from Lithuania”). V. Lõugas (Tallin – Estonia) w referacie „Saaremaa – insula sancta of Germanic tribes?” uzasadniał istnienie pustki osadniczej w okresie przedrzymskim i rzymskim na terenie zachodniej Estonii za prawdopodobny skutek upadku meteorytu na wyspę Saaremaa. Pozostał on tam krater o średnicy 110 m, który, zdaniem autora, mógł stać się później miejscem kultu. I. Ioniță (Iasi – Rumunia) podjął kolejną próbę nowej klasyfikacji zapinek VI grupy Almgrena – „Die Fibeln mit umgeschlagenem Fuß in der Sîntana-de-Mureș – Černjachov-Kultur”. Jego zdaniem największe wartości dla klasyfikacji i chronologii tych zabytków mają badania różnic w konstrukcji sprężyny, formy kabłąka, a przede wszystkim jego szerokości i wystroju. W wyniku przeprowadzonej analizy rozwój takich fibul powinien przebiegać według schematu: I – zapinki z krótką sprężyną i z wąskim kabłąkiem (faza C1b-C2), II – fibule z przedłużoną sprężyną i z szerokim kabłąkiem (faza C2-C3a), III – fibule z krótką sprężyną i z szerokim „grubym” kabłąkiem (od fazy C3b), IV – wczesne fibule „blaszkowate” (późna faza C3 i D1).

B. Magnus (Sztokholm – Szwecja) tematem „The runic inscriptions and the question of literacy in the Scandinavian societies of the 3–7 cent. AD” zwróciła uwagę na bard osobisty charakter napisów runicznych umieszczanych na stellach kamiennych, broni i na ozdobach. Ch. Fabech (Højbjerg – Dania) w referacie „Sacrificial practice in Southern Scandinavia – foreign influences and regional variability” wykazała między innymi związki niektórych znalezisk z okresu wędrówek ludów z nomadami z południowej Europy. Zajął się interpretacją bogatych znalezisk gromadnych, które uznała za wotywny. Na ich podstawie podjęła próbę rekonstrukcji okoliczności ich powstania. C. von Carnap (Marburg – Niemcy) wygłaszając uwagi na temat tłoczonych w srebrnej blasze elementów tarcz pochodzących z Illerup-Aa („Fünf reiche Schildgarnituren der jüngerer römischen Kaiserzeit in Skandinavien”) stwierdził niezwykłą wartość znalezisk wotywnych w typie odkrywanych w bagnach skandynawskich dla odtworzenia struktury militarnej ludów zamieszkujących ten obszar w III wieku. Wykazał on też niezwykłą jednorodność uzbrojenia, co jest między innymi jedną z podstaw uznania omawianego przezeń znaleziska jako jednorazowego daru zwycięzców po bitwie z oddziałami – najpewniej pochodzącymi z obszaru południowej Norwegii.

Fakt stwierdzenia wielokrotnego, powtórnego otwierania grobów ludności grupy maślomeckiej w celach wykluczających ich grabież, pozwolił A. Kokowskiemu (Lublin – Polska) na zwrócenie uwagi na prawdopodobieństwo zbyt pochopnej interpretacji wielu obiektów z obszaru kultury wielbarskiej uznawanych potocznie za wyrabowane. Stwierdził on też konieczność weryfikacji grupy znanej pod ogólnym określeniem „pochówków naruszanych kultowo” z licznych cmentarzysk kultury czerniachowskiej i Sîntana de Mureş („Das Problem der Wiederöffnung der Gräber in den Friedhöfen der Maślomecz Gruppe – aus den Studien über die Kulturveränderungen bei den Goten während ihrer Wanderung”). Oprócz znikomej bowiem liczby grobów, które z całą pewnością były rabowane w starożytności, naruszano je głównie w celu wyjęcia części pochówku dla dokonania jej kremacji, przy czym spalone resztki były często wkopywane w strop tego samego grobu. Mogiły otwierano też w celu zakopania w grobach osobników dorosłych pochówków dzieci i w grobach dzieci pojedynczych kości osobników dorosłych. Stwierdzono również zakopywanie w górnych częściach wypełniska jam grobowych naczyń, jak również zaobserwowano wkopy pozbawione zabytków archeologicznych.

W końcu K. Walenta (Łódź – Polska) w podsumowaniu badań stanowiska nr 2 z Leśna („Dynamism of settlement changes in the Leśno microregion of Eastern Pomerania”) zaprezentował niezwykle istotne dla dziejów osadnictwa na Pomorzu materiały, mogące stanowić podstawę dla twierdzenia o bezpośrednim, lub co najmniej bardzo bliskim następstwie kultury wielbarskiej po kulturze pomorskiej. Bardzo jasno przedstawia się też podział płaskiej części cmentarzyska na strefy, interpretowane przez autora jako rodzinne. Godny uwagi jest też pierwszy z terenu Pomorza, dobrze udokumentowany grób kultury wielbarskiej z pochówkiem cząstkowym.

Obrady podsumował prof. Jerzy Kmiecński z Uniwersytetu Łódzkiego. Zwrócił on uwagę na wyraźny postęp w badaniach dziejów Gotów widoczny na wszystkich ich płaszczyznach – metodologicznej, archeologiczno-historycznej i źródłowej. Następne spotkanie z cyklu „Peregrinatio Gothica” odbędzie się w 1994 roku w Santiago de Compostela w Hiszpanii.

Organizatorzy skandynawskiej Konferencji zaproponowali uczestnikom dwie wycieczki. Celem pierwszej z nich była południowo-zachodnia Szwecja, przede wszystkim cmentarzysko ze stellami i z kręgami kamiennymi w Bohuslän². Przy okazji zwiedzono Muzeum Archeologiczne w Tanum, gdzie zapoznano się ze zrekonstruowaną częścią osady z epoki brązu oraz z formami prezentowanych tam eksperymentów. Odwiedzono również stanowiska z rytami

² O. Montelius, *Die Kultur Schwedens in vorchristlicher Zeit*, Berlin 1885, s. 119 ry. 122.

naskalnymi w Vitlycke i Litsleby. Celem drugiego objazdu było cmentarzysko w Hunn³, w prowincji Østfold w Norwegii, posiadające w najstarszej swej części kręgi kamienne zbliżone do typu Odry. Przy okazji odwiedzono również okoliczne stanowiska z rytami naskalnymi⁴.

Andrzej Kokowski

THE EUROPEAN ASSOCIATION OF ARCHAEOLOGISTS
- NOWA FORMA INTEGRACJI ARCHAEOLOGÓW EUROPEJSKICH

Wieloletni proces integracji europejskiej archeologii, który rozpoczął się w latach sześćdziesiątych, osiągnął w ostatnich latach szczególny poziom. W tym czasie nastąpiło znaczące zwiększenie liczby i jakości badań archeologicznych w całej Europie. Wzrost ten był wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim zwiększenia budżetów państwowych na badania archeologiczne, wzrostu roli archeologii w społeczeństwie, a także wzrostu roli archeologii w edukacji i kulturze. W tym czasie nastąpiło również znaczące zwiększenie liczby i jakości badań archeologicznych w Europie. Wzrost ten był wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim zwiększenia budżetów państwowych na badania archeologiczne, wzrostu roli archeologii w społeczeństwie, a także wzrostu roli archeologii w edukacji i kulturze.

Takim rezultatem jest powstanie Europejskiego Związku Archeologów - „The European Association of Archaeologists”, który skupia badaczy archeologiczne z całej Europy, od Belgii po Grecję, od Wielkiej Brytanii po Szwecję. W tym czasie nastąpiło również znaczące zwiększenie liczby i jakości badań archeologicznych w Europie. Wzrost ten był wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim zwiększenia budżetów państwowych na badania archeologiczne, wzrostu roli archeologii w społeczeństwie, a także wzrostu roli archeologii w edukacji i kulturze.

- promowanie współpracy badawczej i naukowej między archeologami z różnych krajów;
- promowanie wzajemnej wymiany informacji i doświadczeń między archeologami z różnych krajów;
- kształtowanie wspólnej polityki naukowej i naukowej archeologii w Europie;
- rozwój współpracy z innymi naukami ścisłymi i społecznymi i podjęcie działań, jak to miało miejsce na konferencjach World Archaeological Congress, w całej Europie i inne;
- tworzenie europejskiego portalu internetowego archeologii prof. Graham Clark.

Takim rezultatem jest powstanie Europejskiego Związku Archeologów - „Journal of European Archaeology”. W tym czasie nastąpiło również znaczące zwiększenie liczby i jakości badań archeologicznych w Europie. Wzrost ten był wynikiem wielu czynników, w tym przede wszystkim zwiększenia budżetów państwowych na badania archeologiczne, wzrostu roli archeologii w społeczeństwie, a także wzrostu roli archeologii w edukacji i kulturze.

³ H.G. Resi, *Gravplassen Hunn i Østfold*, [w:] *Norske Oldfunn XII*, Oslo 1986.

⁴ Wyjazd mój na Konferencję finansowała Fundacja im A. von Humboldta z Bonn, a przedstawiony referat napisałem w okresie realizacji na Uniwersytecie w Monachium przyznanego przez nią stypendium.